

KOREYS VA RUS TILLARIDA INTONATSIYA VA URG'U TIZIMLARINING SOLISHTIRMA TAHLILI

Ashurova Odina Akmalovna

SamDCHTI Sharq tillari fakulteti,

Filologiya va tillarni o'qitish:

Koreys tili 1-bosqich talabasi

Ilmiy rahbar:

Xolmuradova Nigora Faxridinovna

Rus filologiyasi kafedrasida stajyor o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada koreys va rus tillarining fonetik tizimlari, xususan, intonatsiya va urg'u masalalari qiyosiy tahlil qilinadi. Rus tilining dinamik urg'u tizimi va koreys tilining ohangdorlikka asoslangan prosodik xususiyatlari o'rtasidagi farqlar yoritilgan. Tadqiqotda har ikki tilning nutqiy tuzilishi va muloqotdagi ohang o'zgarishlarining ahamiyati ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: Intonatsiya, urg'u, fonetika, koreys tili, rus tili.

Kirish

Tilshunoslikda tillarni qiyosiy o'rganish ularning nafaqat grammatik va leksik, balki fonetik jihatdan ham qanchalik fundamental farqlarga ega ekanligini ko'rsatib beradi. Fonetikaning eng murakkab va muhim elementlari hisoblangan intonatsiya hamda urg'u nutqning ma'nodoshligini, mantiqiy markazini va hissiy bo'yog'ini ta'minlaydi [1]. Rus tili slavyan tillari guruhiga mansub bo'lib, o'zining kuchli, harakatchan va so'z ma'nosini o'zgartirishga qodir dinamik urg'u tizimi bilan ajralib tursa, koreys tili o'zining agglyutinativ tabiati va ohangdorlikka (pitch) asoslangan prosodik qonuniyatlari bilan butunlay boshqacha fonetik manzarani taqdim etadi [4].

Zamonaviy lingvistikada ushbu ikki tilni solishtirish nafaqat nazariy tadqiqotlar uchun, balki tillarni o'qitish metodikasini takomillashtirish uchun ham ulkan amaliy ahamiyatga ega. Zero, nutqiy muloqotda urg'u va intonatsiyani noto'g'ri qo'llash nafaqat "aktsent" sifatida ko'rinadi, balki ko'pincha nutqning tushunarsiz bo'lishiga olib keladi. Masalan, rus tilidagi mantiqiy urg'uning ko'chishi gapning mazmunini butunlay o'zgartirsa, koreys tilidagi ohang pasayishi yoki ko'tarilishi ijtimoiy munosabatlar va hurmat darajasini belgilab berishi mumkin [2]. Ushbu maqolada biz koreys va rus tillaridagi prosodik tizimlarning strukturaviy farqlarini va intonatsion konturlarning muloqot jarayonidagi funksional rolini tahlil qilamiz.

Asosiy qism

Rus tili fonetikasining o'zagi va harakatlantiruvchi kuchi dinamik (kuchli) urg'u hisoblanadi. Rus tilida urg'u so'zning ma'nosini farqlash va grammatik shakllarni belgilash xususiyatiga ega. Ruscha urg'u "erkin" va "harakatchan"dir, ya'ni u so'zning istalgan bo'g'iniga tushishi va so'z turlanganda bir bo'g'indan ikkinchisiga ko'chishi mumkin [3]. Rus tilida urg'uli bo'g'in boshqalarga nisbatan ancha kuchli va aniq talaffuz qilinadi, bu esa urg'usiz bo'g'inlarning reduksiyaga uchrashiga sabab bo'ladi. Rus tilida intonatsiya (IK - intonatsion konstruktsiyalar) gapning turini belgilashda grammatik vositalardan ham kuchliroq rol o'ynaydi [5].

Koreys tili prosodik tizimi esa rus tilidan tubdan farq qiladigan ohangdorlik (pitch-accent) va bo'g'inlar ritmiga tayanadi. Koreys tilida rus tilidagidek bir bo'g'inni boshqalaridan keskin ajratib ko'rsatadigan kuchli dinamik urg'u mavjud emas. Koreys nutqida urg'u odatda ohangning balandligi bilan bog'liq bo'lib, u ko'pincha so'z yoki frazaning boshida va oxirida biroz ko'tarilish bilan namoyon bo'ladi [6]. Eng muhimi, koreys tilida rus tilidagidek "reduksiya" hodisasi yo'q; har bir bo'g'in deyarli bir xil vaqt oralig'ida va aniqlikda talaffuz qilinadi.

Intonatsiya masalasida ham tillarning funksional farqlari yaqqol ko'rinadi. Rus tilida gap oxirida ohangning keskin pasayishi yoki so'roq so'zi bo'lmaganda ohangning keskin ko'tarilishi orqali maqsad ifodalanadi [5]. Koreys tilida esa intonatsiya har doim gap oxiridagi grammatik qo'shimchalar bilan birga keladi. Masalan, savol berishda nafaqat ohang ko'tariladi, balki "-nikka?", "-ni?", "-yo?" kabi maxsus so'roq morfemalari ishlatiladi [4]. Bu esa koreys tilini ko'proq grammatik-intonatsion tilga, rus tilini esa sof intonatsion tilga aylantiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, koreys va rus tillarida intonatsiya va urg'u tizimlari mutlaqo qarama-qarshi lisoniy tamoyillarga asoslangan. Rus tili "urg'u markazli" til bo'lsa, koreys tili "ritm va ohang markazli" tildir. Ushbu fonetik farqlarni chuqur anglash lingvistik interferensiya muammosini hal qilishda kalit vazifasini o'taydi. Har ikki tilning prosodik boyligi nafaqat lisoniy tizim, balki o'sha xalqlarning madaniy o'ziga xosligi va hissiyotlarini ifodalash san'atining ko'zgusidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bondarko, L. V. "Общая фонетика". Санкт-Петербургский государственный университет, 2004.
2. Kim, J. "The Phonology of Korean". Oxford University Press, 2012.
3. Kasatkin, L. L. "Современный русский язык. Фонетика". Москва: Академия, 2006.

4. Sohn, Ho-Min. "The Korean Language". Cambridge University Press, 1999.
5. Bryzgunova, Ye. A. "Звуки и интонация русской речи". Москва, 1977.
6. Jun, Sun-Ah. "Prosodic Typography: The Phonology of Intonation and Phrasing". Oxford, 2005.